

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства освіти і науки,
молоді та спорту України
29 березня 2012 року №384
(у редакції наказу Міністерства
освіти і науки України
від 05 червня 2013 року №683)

Форма № Н – 3.03

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

ПРОГРАМА

НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»

підготовки бакалаврів

напряму б. 030601 «Менеджмент»

Харків
ХНУМГ
2014 рік

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Харківським національним університетом міського господарства імені О. М. Бекетова

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

к.е.н., доц. Н. В. Можайкіна

Обговорено та рекомендовано до видання Вченою радою університету, як тимчасово діюче до затвердження Президією Науково-методичної комісії з напрямку б. 030601 «Менеджмент».

Протокол № 9 від «26» квітня 2013 року.

Програма нормативної навчальної дисципліни «Міжнародні економічні відносини» затверджена на засіданні кафедри Економічної теорії.

Протокол № 9 від «6» квітня 2013 року.

Обговорено та рекомендовано до затвердження Науково - методичною радою факультету менеджменту з напрямку б. 030601 «Менеджмент».

Протокол № 8 від «26» квітня 2013 року.

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «**Міжнародні економічні відносини**» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів напряму (спеціальності) 6.030601 «Менеджмент».

Предметом навчального курсу дисципліни є система економічних зв'язків господарюючих суб'єктів різних країн на основі міжнародного поділу праці та механізм реалізації цих зв'язків в процесі інтернаціоналізації та глобалізації.

Міждисциплінарні зв'язки:

Дисципліни, що передують вивченню даної дисципліни	Дисципліни, вивчення яких спирається на дану дисципліну
1) Економічна теорія	1) Економіка і фінанси підприємства
2) Соціологія	2) Маркетинг
3) Право	3) Фінанси, гроші та кредит
	4) Ціноутворення

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

ЗМ 1. Теоретичні основи МЕО

ЗМ 2. Форми міжнародного економічного співробітництва в умовах глобалізації та міжнародної економічної інтеграції

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Міжнародні економічні відносини» полягає у формуванні системи спеціальних знань з проблем та перспектив розвитку міжнародних економічних відносин (МЕВ) для фундаментальної й спеціальної освіти та практичної економічної діяльності за фахом.

Основними **завданнями** вивчення дисципліни «Міжнародні економічні відносини» є формування у студентів знань щодо: розуміння сутності МЕВ, їх еволюції, чинників і рівнів розвитку; засвоєння категоріального апарату, що застосовується для аналізу процесів та явищ сучасного світового економічного розвитку; засвоїти форми МЕВ, особливості розвитку інтеграційних процесів та діяльності міжнародних економічних організацій; вміти творчо аналізувати стан і тенденції розвитку системи міжнародних економічних відносин, визначати проблеми й перспективи їх розвитку.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати: які процеси характеризують міжнародний рівень взаємодії національних економік; оволодіти новітніми підходами щодо оцінки еволюційного характеру розвитку системи МЕВ; сформувати уміння та навички щодо використання набутих знань для самостійного аналізу світогосподарських процесів, засвоїти методичні підходи до оцінки поточного стану та прогнозування тенденцій розвитку основних форм МЕВ; оволодіти методиками проведення порівняльного аналізу щодо загроз та переваг для вітчизняних підприємств при виході на різні сегменти міжнародних товарних, фінансових, валютних ринків.

вміти: орієнтуватись у глобальних проблемах економічного розвитку світових господарських зв'язків, інтеграції України у систему міжнародного поділу праці; визначати показники обсягів, динаміки, результативності та ефективності міжнародних торговельних, інвестиційних, валютно-фінансових відносин на різних рівнях господарювання; використовувати емпіричний та статистичний аналіз стану міжнародного середовища для обґрунтування стратегій ЗЕД на рівні окремих підприємств; захищати інтереси держави, поєднувати суспільні, колективні та індивідуальні інтереси; урахувати соціальні аспекти впливу рішень, що приймаються, на співробітників, споживачів, місцеві спільноти.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 108 години / 3,0 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні основи МЕО

Тема 1.1. *Предмет, значення і завдання курсу «Міжнародні економічні відносини»*

Предмет і завдання курсу МЕО. МЕО як економічна категорія: сутність, рівні і фактори розвитку. Показники залучення національної економіки у світову економіку. Особливості розвитку МЕВ на сучасному етапі та місце в них України.

Тема 1.2. *Світове господарство (СГ) та особливості його розвитку. Типологія країн світу і роль окремих їх угруповань у СГ і МЕВ*

Основні етапи еволюції і становлення світового ринку, світового господарства та міжнародної економіки. Світове господарство: сутність, елементи, суб'єкти, фактори розвитку. Головні тенденції формування СГ, рівні і цикли його розвитку.

Показники рівня економічного розвитку країни та місце в світовій економіці. Критерії систематизації країн в світовій економіці. Соціально-економічний принцип систематизації країн світу. Країни, що розвиваються: поняття, загальні риси та місце у світовій економіці. Національні економічні моделі розвитку країн.

Тема 1.3. *Еволюційні періоди формування МЕВ. МЕВ у системі світового господарства і проблеми їх розвитку*

Міжнародні торговельні зв'язки стародавнього світу. Міжнародні економічні відносини епохи Середньовіччя. Міжнародні економічні відносини в умовах становлення індустріальної цивілізації. Міжнародні економічні відносини індустріальної епохи. Світогосподарські зв'язки на сучасному етапі.

Місце та роль МЕВ у розвитку національної економіки. МЕВ як елемент структури СГ. Форми МЕВ, їх взаємозв'язок. Фактори розвитку МЕВ у системі СГ. Проблеми економічної взаємозалежності. Національна та міжнародна взаємозалежності та МЕВ. Розвиток торговельно-економічних діалогів. Місце України у системі МЕВ.

Тема 1.4. *Середовище розвитку МЕВ. Закони і принципи розвитку СГ і МЕВ*

Поняття середовища МЕВ, його структура і особливості. Економічне середовище формування МЕВ, стан ринкових відносин країн і особливості їх взаємодії. Природно-географічне середовище, основні його складові впливу на розвиток МЕВ. Політико-правове середовище МЕВ. Соціально-культурне середовище і його значення в розвитку МЕВ.

Особливості дії економічних законів і закономірностей на міжнародному рівні. Головні економічні закони розвитку СГ і МЕВ. Поняття та система принципів розвитку МЕВ.

Тема 1.5. *Міжнародний поділ праці (МПП) та кооперація виробництва як об'єктивна основа МЕВ*

Міжнародний розподіл факторів виробництва. Класифікація факторів виробництва по походженню (основні та розв'язані) та по ступеню спеціалізації (загальні та спеціальні). Міжнародна мобільність факторів виробництва. Теоретичні основи міжнародного поділу праці. Міжнародний поділ праці (МПП), основні фактори та показники його розвитку. Особливості МПП у сучасних умовах. Міжнародні спеціалізація і кооперування виробництва як форми прояву МПП. Інтернаціоналізація виробництва. Інтернаціоналізація господарської діяльності. Глобалізація. Проблеми і передумови участі України у МПП.

Тема 1.6. *Міжнародна економічна інтеграція (МЕІ)*

Трактування сутності економічної інтеграції. Об'єктивні передумови розвитку, цілі і значення МЕІ. Ознаки, рівні та фактори розвитку МЕІ. Етапи розвитку МЕІ. Статичні та динамічні ефекти інтеграції. Економічні наслідки інтеграції країн. Сучасні інтеграційні угруповання країн. Особливості європейських інтеграційних процесів. Європейська економічна інтеграція України.

Тема 1.7. *Глобалізація економічного розвитку та економічна єдність світу. Глобальні проблеми СГ і МЕВ. Загальні проблеми сучасних МЕВ.*

Глобалізація економічного розвитку і роль МЕВ у формуванні елементів глобальної економіки. Формування економічної єдності світу. Характеристика глобальних проблем МЕВ та СГ. Основні напрямки міжнародної економічної

співпраці щодо розв'язання глобальних проблем. Українська держава у контексті глобалізму.

Соціально-економічні та політичні особливості розвитку МЕВ сучасного періоду: від конфронтації до співробітництва. Проблеми зовнішньої заборгованості в МЕВ. Лібералізація зовнішньої торгівлі – загальна проблема сучасних МЕВ. Розвиток транснаціонального бізнесу та необхідність контролю за діяльністю ТНК.

Тема 1.8. *Міжнародні економічні організації у багатосторонньому економічному співробітництві і регулюванні МЕВ*

Сутність, значення, класифікація, фінансові кошти, методи діяльності міжнародних організацій (МО) та їх роль у регулюванні МЕВ. Багатоцільові міжнародні організації та альянси. Функціональні міжнародні організації та регіональні фінансові інститути. Міжнародні галузеві організації та об'єднання підприємців. Здійснення міжнародної економічної політики через структуру ГАТТ/СОТ.

Змістовий модуль 2. Форми міжнародного економічного співробітництва в умовах глобалізації та міжнародної економічної інтеграції

Тема 2.1. *Міжнародна торгівля (МТ) як головна форма МЕВ та її регулювання*

Основні теорії міжнародної торгівлі. Сутність міжнародної торгівлі, її динаміка та структура. Система показників розвитку міжнародної торгівлі. Види, форми та методи міжнародної торгівлі. Регулювання міжнародної торгівлі. Види зовнішньоторговельної політики. Методи державного регулювання зовнішньоторговельних відносин. Міжнародні організації, що регулюють МТ.

Тема 2.2. *МЕВ у сфері послуг. Міжнародні транспортні відносини*

Суть, класифікація та сучасні особливості міжнародної торгівлі послугами. Характеристика основних секторів світового ринку послуг. Особливості міжнародної торгівлі послугами на сучасному етапі. Транспортні витрати у міжнародній торгівлі послугами. Туристські послуги на світовому ринку. Державне та міжнародне регулювання світовою торгівлею послугами.

Загальна характеристика міжнародного ринку транспортних послуг. Фактори вибору транспорту для міжнародних сполучень. Етапи і основні операції міжнародного перевезення вантажу. Регулювання міжнародних транспортних відносин міжнародними транспортними організаціями та конвенціями. Проблеми участі України в міжнародних транспортних послугах.

Тема 2.3. *Міжнародна інвестиційна діяльність і виробниче співробітництво*

Міжнародний рух капіталу та його форми. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) та їх роль у структурі закордонного інвестування. Сутність і основні сфери міжнародної інвестиційної діяльності та виробничого співробітництва. Роль транснаціональних компаній (ТНК) та фінансово-промислових груп (ФПГ) у розвитку міжнародного виробничого співробітництва. Особливості розвитку спільного підприємництва у сучасних умовах. Вільні економічні зони (ВЕЗ) як

форма міжнародного виробничого співробітництва. Україна на ринку міжнародних інвестицій.

Тема 2.4. Міжнародні науково – технічні відносини (МНТВ)

Сутність та особливості міжнародного науково-технічного співробітництва (МНТС). Причини розвитку МНТС. Сучасні особливості МНТВ. Форми і засоби міжнародного науково-технічного обміну. Комерційний зміст науково-технічної діяльності. Міжнародна передача (трансфер) технологій та її регулювання.

Тема 2.5. Міжнародна міграція робочої сили (ММРС)

Суть, причини та сучасні ознаки міжнародної трудової міграції. Форми і головні напрями сучасних міграційних потоків. Державне і міжнародне регулювання міграції робочої сили. Вплив міграційних процесів на соціально-економічний розвиток країн світу. Проблеми трудової міграції і ринку робочої сили в Україні.

Тема 2.6. Світова валютна система і міжнародні валютно-фінансові відносини

Сутність, елементи та закономірності функціонування світової валютної системи та валютних відносин. Функції валютної системи, рівні функціонування та їх взаємодія. Етапи розвитку світової валютної системи. Валютний курс та фактори його формування. Світовий валютний ринок. Валютне регулювання та види валютної політики.

Тема 2.7. Міжнародні валютно-кредитні відносини і рух міжнародного капіталу. Міжнародні організації з регулювання валютно-кредитних відносин

Міжнародний рух капіталу: сутність, форми, регулювання. Міжнародні інвестиції як форма руху капіталу. Міжнародний кредит, його роль у світовій економіці. Різновиди формування і розвиток світового ринку позичкових капіталів. Міжнародні фінансові центри. Офшорні зони. Проблема заборгованості і значення іноземних кредитів для економічного розвитку України.

Міжнародна координація валютних відносин. Основні функції міжнародних валютно-кредитних інститутів. Міжнародний валютний фонд (МВФ) – компетенція, фінансові кошти, організаційна структура, особливості кредитної діяльності. Група Світового банку, мета створення, функції, структура, об'єкти кредитування. Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР). Банк міжнародних розрахунків (БМР) у системі валютно-кредитних відносин.

Тема 2.8. Проблеми інтеграції України до системи світо господарських зв'язків

Передумови інтеграції: економічні, політико-правові, соціально-культурні, інфраструктурні. Національні економічні інтереси України у сфері МЕН. Передумови входження України до світового економічного простору. Чинники виходу України на зовнішні ринки (позитивні, негативні). Шляхи та показники адаптації України до світового економічного простору та обставини, що цей процес ускладнюють. Регіональні пріоритети України. Приєднання України до СОТ як довгостроковий фактор стабільного розвитку.

3. Рекомендована література

1. Можайкіна Н. В. Конспект лекцій з курсу «Міжнародні економічні відносини» (для студентів 3 курсу денної і заочної форм навчання за напрямом підготовки 6.030601 «Менеджмент») / Н. В. Можайкіна; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2012. – 152 с.
2. Можайкіна Н. В. Методичні рекомендації до організації самостійної роботи, практичних занять та виконання контрольних робіт з дисципліни «Міжнародні економічні відносини» (для студентів 3 курсу денної і заочної форм навчання напряму 6.030601 (0502) «Менеджмент» спеціальності «Менеджмент організацій») / Харк. нац. акад. міськ. госп-ва; уклад.: Н. В. Можайкіна. – Х.: ХНАМГ, 2011 – 37с.
3. Козик В.В. Міжнародні економічні відносини: навч.посіб. / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Н.Б. Даниленко. – 7-е вид. – К.: Знання, 2008. – 406 с.
4. Горбач Л.М. Міжнародні економічні відносини: підручник / Л.М. Горбач, О.В. Плотніков. – К.: Кондор, 2005.
5. Киреев А. Международная экономика: В 2-х ч. - М.: Международные отношения, 2003.
6. Боринець С.Я. Міжнародні валютно-фінансові відносини: підручник / С.Я. Боринець. – вид 5-те, переробл. і допов. – К.: Знання, 2008. – 582 с.
7. Воронкова А.Е., Єрохіна Л.В., Рябенко Л.І. Міжнародні економічні організації: навчальний посібник. Навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 352 с
8. Міжнародні фінанси: підручник / за ред. О.І. Рогача. – К.: Либідь, 2003.
9. Транспортні корпорації : навч.посіб. / В.В. Рокоча, О.В. Плотніков, В.Е. Новицький та ін.). – К.: Таксон, 2001.
10. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини: теорія: підручник для студ.екон.спец. вищих навч.закл / А.С. Філіпенко. – К.: Либідь, 2008. – 408 с.
11. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини: Історія: підручник / А.С. Філіпенко. – К.: Либідь, 2006.
12. Циганкова Т.М. Міжнародна торгівля / Т.М. Циганкова. – К.: КНЕУ, 2001.
13. Цимбалістий В.Ф. Теорія міжнародних відносин: навч. посіб. для студ. / В.Ф. Цимбалістий. – вид. 3-тє, допов. та випр. – Л.: Нов. Світ – 2000, 2009. – 357 с.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання – залік.

5. Засоби діагностики успішності навчання – комплекти тестових завдань для модульних робіт, індивідуальні завдання, теми для контрольної роботи.

Навчальне видання

Програма
нормативної навчальної дисципліни

«Міжнародні економічні відносини»

підготовки бакалаврів
напряму 6.030601 «Менеджмент»

Розробник: **МОЖАЙКІНА** Наталія Василівна

В авторській редакції

Комп'ютерне верстання: *Ю. Ю. Конюшенко*

План 2013, поз. 213 а

Підп. до друку 25.06.2013 р.

Друк на ризографі

Тираж 1 пр.

Формат 60x84/16

Ум. друк. арк. 0,4

Зам. № 9415

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК №4064 від 12.05.2011 р.